

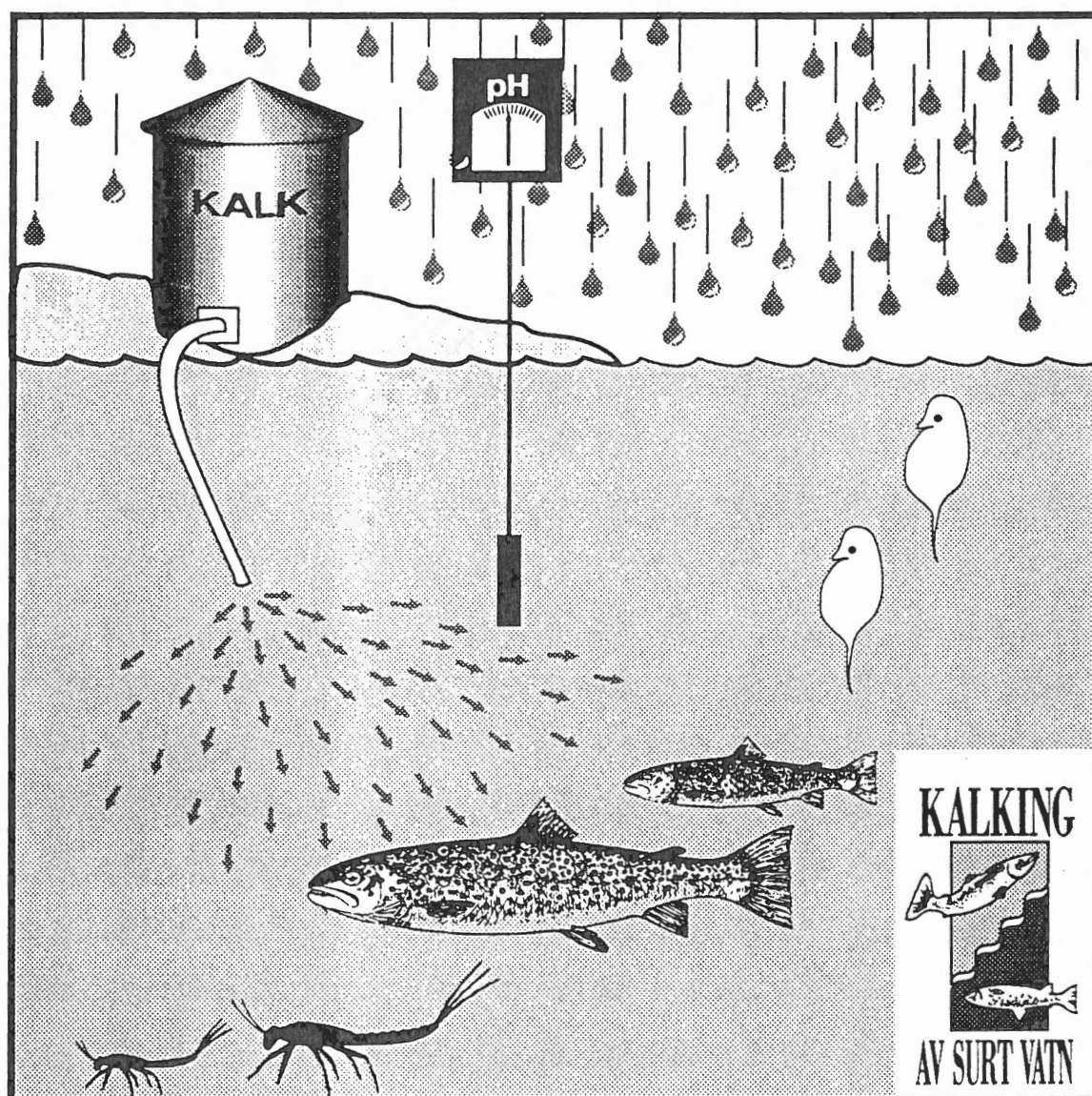

Bj. M. Larsen

Kalking i vann og vassdrag 1991

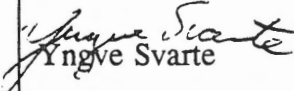
FoU-årsrapporter

DN-notat 1993 - 1

DN-notat

Nr. 1993 - 1

TITTEL Kalking i vann og vassdrag FoU-årsrapporter 1991	DATO 16.06.1993
Bidragstere (Navngitt under hvert avsnitt) Redaktør: Ann Jori Romundstad (DN)	ANTALL SIDER 281
AVDELING / ENHET Vassøkologisk avdeling	ANSV. SIGN. Yngve Svarte
EKSTRAKT <p>I forbindelse med kalkingen i sure elver og innsjøer i Norge drives det på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) en utstrakt forskning og utredningsvirksomhet (FoU-virksomhet). Dette DN-notatet presenterer årsrapporter for 1991 fra disse FoU-prosjektene.</p> <p>Årsrapportene er gruppert under hver lokalitet hvor FoU-virksomheten foregår. Det er gitt sammendrag av virksomheten i hver lokalitet.</p>	

3 STIKKORD PÅ NORSK

3 KEYWORDS IN ENGLISH

Forsuring	Acidification
Forskning og utvikling (FoU)	Research and development (R&D)
Kalking	Liming

Innhold

Innledning	8
A. AUDNA	
Sammendrag	10
1. Områdebeskrivelse	12
2. Vannkjemi	14
3. Invertebrater	22
4. Elveperlemusling	29
5. Tilsig fra sure bekker i kalkede vassdrag	31
6. Samfunnsøkonomisk lønnsomhet av å kalke Audna	41
B. VIKEDALSELVA	
Sammendrag	46
1. Områdebeskrivelse	49
2. Vannkjemi	50
3. Invertebrater	56
4. Fisk	65
5. Vannkvalitetskriterier	84
C. VEGÅR	
Sammendrag	93
1. Områdebeskrivelse	94
2. Vannkjemi	95
D. FJORDA	
Sammendrag	104
1. Områdebeskrivelse	106
2. Vannkjemi	108
3. Bunndyrundersøkelser	117
4. Zooplankton	124
5. Fisk	127
E. STORE HOVVATN	
Sammendrag	135
1. Områdebeskrivelse	137
2. Vannkjemi	139
3. Planteplankton	144
4. Fisk	148
F. TJØNNSTROND	
Sammendrag	151
1. Områdebeskrivelse	152
2. Vannkjemi	153
3. Fisk	163

A 4. Elvemuslingprosjektet

Dag Dolmen, UNIT Vitenskapsmuseet (LFI), 7004 Trondheim
Einar Kleiven, DN Kalkningsgr., Fylkeshuset, 4800 Arendal

4.1 Innledning

Elveperlemuslingen (heretter bare kalt elvemuslingen) *Margaritifera margaritifera* forekommer over store deler av den nordlige halvkule. I Europa er den utbredt fra Alpene i sør til Ishavet i nord. Her i landet fins arten i et ukjent antall vassdrag over det meste av landet. Forekomsten er i hovedsak knyttet til næringsfattige elver og bekker med relativt høy strømhastighet. Tidligere, spesielt på 16-, 17- og 18-hundretallet, foregikk et utstrakt perlefiske i norske elver; Audna var blant de mest kjente perlefiske-elvene. Så sent som i 1920 fantes det fortsatt en god del elvemuslinger i Audna, men tallet minka sterkt pga. forsurening av vassdraget, og omkring 1950 forsvant de siste muslingene (ovafor Tryland kraftstasjon). For en mer utførlig historikk, se Kleiven, Økland & Dolmen (1988, 1989).

Elvemuslingen er altså et kulturhistorisk klenodium og en verdifull miljøindikator. Med sitt store alderspotensial og evne til i kalkskallet å lagre sporstoffer fra vannet, utgjør imidlertid muslingen også en langtids-databank for nedslagsfeltet (Carell et al. 1987). Elvemuslingbestandene i Europa har gått sterkt tilbake de senere åra, og arten er nå derfor oppført i Bern-konvensjonens appendix III (se Collins & Wells 1986). Ut fra ovenstående var det av stor forsknings- og forvaltningsmessig interesse å prøve å gjeninnføre elvemuslinger i Audna.

4.2 Materiale og metoder

1991

I alt 250 elvemuslinger av ulike størrelser ble hentet fra Ulsetelva, Tingvoll 25. september 1992. Bestanden der er stor, med en tetthet opp til ca. 120 ind./m². (Både fisk og muslinger fra Ulsetelva er blitt veterinærkontrollert og godkjent, muslingene fra et parti hentet 31. juli -92). Dyra ble transportert med bil til Audna i to store plastbeholdere med vann fra Ulsetelva. De ble deretter delt i fem grupper, og merket med arabiske tall ved hjelp av et tannlegebør: a) 1-50, b) 51-100, c) 101-150, d) 151-200; muslingene fra gruppe e ble ikke merket. Samtlige muslinger ble lengdemålt med skyvelær. Utsettingene i Audna skjedde 26. september, på fire steder i hovedløpet over en strekning på ca 10 km, hver gruppe for seg, men gruppe e ble satt ut i nær tilknytning til gruppe d. De utsatte muslingene blir ettersett med visse mellomrom.

4.3 Videre oppfølging

Vi vil i 1992 og framover årlig kontrollere om utsettingen av elvemusling har vært vellykket, evt. hvor mange dyr som er døde. Likeså vil vi etter et par-tre år kunne måle veksten på muslingene og sammenlikne denne med veksten i andre vassdrag. Larvene/glochidiene fester seg de første ukene til forbipasserende fisk og kan derfor fraktes både opp- og nedstrøms over lange strekninger. Etter fire-fem år er det vel likevel rimelig at vi, dersom dyra trives, kan klare å finne de første småmuslingene.

4.4 Referanser

- × Kleiven, E.; Økland, J. & Dolmen, D. 1988: Elveperlemuslingen. Norsk natur 1988 (6): 16-18.

- × Kleiven, E.; Økland, J. & Dolmen, D. 1989: Elveperlemuslingen - muslingen med kongeleg pondus. Vår barndoms have (Årbok Vest-Agder Fylkesmuseum) 1989: 42-71.
- × Carell, B.; Forberg, S.; Grundelius, E.; Henrikson, L.; Johnels, A.; Lindh, U.; Mutvei, H.; Olsson, M.; Svärdröm, K. & Westermark, T. 1987: Can mussels shells reveal environmental history? Ambio 16: 2-10.
- × Collins, N. M. & Wells, S. M. 1986: Insects and other invertebrates as candidates for the Bern convention. European committee for the conservation of nature and natural resources. Strassbourg.